

Examen VMBO-GL en TL

2022

tijdvak 1
maandag 16 mei
13.30 - 15.30 uur

Nederlands CSE GL en TL

Bij dit examen horen een bijlage en een uitwerkbijlage.

Beantwoord alle vragen en maak alle opdrachten in de uitwerkbijlage.

Dit examen bestaat uit 36 vragen en een schrijfofdracht.

Voor dit examen zijn maximaal 53 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Tekst 1 Moet de smartphone ook in Nederlandse scholen worden verboden?

- 1p 1 Op welke **twee** manieren introduceert de schrijver het onderwerp van de tekst in de alinea's 1 en 2? Kruis de juiste antwoorden aan in de tabel in de uitwerkbijlage.
- 1p 2 “De apparaten leiden volgens hem de aandacht van de tieners af en frustreren daarmee het opdoen van kennis (...)” (regels 15-18)
Van welk verband is er sprake in deze zin?
A middel - doel
B oorzaak - gevolg
C opsomming
D uitspraak - toelichting
- 1p 3 Welk verband is er tussen de alinea's 1 en 2 enerzijds en alinea 3 anderzijds?
A Alinea 3 geeft een uitleg bij de informatie uit de alinea's 1 en 2.
B Alinea 3 geeft een voorbeeld bij de informatie uit de alinea's 1 en 2.
C Alinea 3 vormt een opsomming met de informatie uit de alinea's 1 en 2.
D Alinea 3 vormt een tegenstelling bij de informatie uit de alinea's 1 en 2.
- 1p 4 Volgens Paul Kirschner kunnen mensen niet multitasken (alinea's 4 en 5). Toch blijkt dit niet voor alle situaties te gelden.
→ Leg uit wanneer mensen niet kunnen multitasken en wanneer wél.
Gebruik maximaal 40 woorden en noteer je antwoord in de uitwerkbijlage.
- 1p 5 In alinea 6 staat dat Paul Kirschner smartphones en laptops tijdens zijn colleges verbiedt.
→ Vat de argumenten die hij hiervoor geeft samen in maximaal 20 woorden. Noteer je antwoord in de uitwerkbijlage.
- 1p 6 Wat is de functie van alinea 8?
Alinea 8
A licht de mening van Kirschner toe.
B nuanceert de mening van Kirschner.
C onderschrijft de mening van Kirschner.
D weerlegt de mening van Kirschner.

- 1p 7 De alinea's 9 tot en met 12 hebben een gezamenlijk deelonderwerp.
Welk deelonderwerp is dat?
A nadelen van het gebruiken van smartphones op school
B nieuwe technologieën op school dankzij smartphones
C ongelijke strijd voor docenten tegen smartphones
D zoeken naar evenwichtig gebruik van smartphones op school
- 1p 8 In alinea 12 staat dat kinderen verslaafd zijn aan piepjes en appjes.
→ Citeer de **twee** opeenvolgende zinnen uit alinea 5, 6 of 7 waarin dezelfde boodschap staat.
- 1p 9 “De basis van verantwoord smartphonegebruik moet eigenlijk door de ouders worden bijgebracht.” (regels 130-133)
Veel ouders vinden dit moeilijk.
→ Citeer de zin uit alinea 12 of alinea 13 waarin staat waarom ouders dit moeilijk vinden.
- 1p 10 Wat is het verband tussen alinea 13 en alinea 14?
Alinea 14
A gaat verder in op de vragen in alinea 13.
B geeft een gevolg van het gestelde in alinea 13.
C voegt nieuwe elementen toe aan de informatie in alinea 13.
D vormt samen met alinea 13 een tegenstelling bij alinea 12.
- 1p 11 Wat is de functie van het slot van de tekst (alinea's 13 en 14)?
Het slot
A bevat een advies.
B geeft een samenvatting.
C trekt een conclusie.
D uit een toekomstverwachting.
- 1p 12 Wat is het belangrijkste doel van deze tekst?
A lezers informeren over de redenen om een smartphoneverbod op scholen in te voeren
B lezers informeren over het belang van verstandig met de smartphone leren omgaan
C lezers overtuigen dat scholen in Nederland een smartphoneverbod moeten invoeren
D lezers overtuigen om minder vaak de smartphone te gebruiken in het bijzijn van kinderen

- 1p 13 Welke zin geeft het best de hoofdgedachte van de tekst weer?
- A Nederland moet, net als Frankrijk, een smartphoneverbod op scholen invoeren, omdat de schoolcijfers en -prestaties achteruitgaan.
  - B Smartphonegebruik op scholen zorgt voor lagere cijfers en prestaties, maar er kan in Nederland geen landelijk smartphoneverbod op school ingevoerd worden.
  - C Verantwoord smartphonegebruik aanleren is belangrijk, onder andere omdat de cijfers en prestaties op school achteruitgaan.
  - D Verantwoord smartphonegebruik aanleren is puur een taak voor ouders, ook al vinden veel ouders dit erg lastig.

Tekst 2 We worden slimmer, maar niet per se wijzer

- 1p 14 Wat is het verband tussen alinea 1 en alinea 2?
Alinea 2
- A geeft antwoord op de vragen in alinea 1.
  - B noemt een gevolg bij het gestelde in alinea 1.
  - C ondersteunt de bewering in alinea 1.
  - D trekt een conclusie uit het gestelde in alinea 1.
- 1p 15 Welk kopje geeft het best de inhoud weer van de alinea's 2, 3 en 4?
- A Gemiddelde IQ-scores
  - B Het Flynn-effect
  - C Meetbaarheid van intelligentie
  - D Toename Nederlands IQ
- 1p 16 In alinea 5 staat dat kinderen tegenwoordig slimmer zijn dan vroeger.
→ Vat alinea 5 en alinea 6 samen door de oorzaken hiervan weer te geven in het stroomdiagram in de uitwerkbijlage. Houd de volgorde van de tekst aan. Vul de letters van de oorzaken in achter de nummers in het diagram. Twee oorzaken zijn al gegeven.

Oorzaken:

- a ontwikkeling ruimtelijk inzicht, vooruitdenken en snel reageren
- b andere manier van spelen
- c betere gezondheidszorg
- d meer tijd en aandacht van ouders
- e betere scholing
- f computerspelletjes met complexe, cognitieve handelingen
- g kleine gezinnen
- h betere voeding

- 1p 17 “(...) dat de toename in IQ afzwakt.” (regels 78-79)
Wat wordt hiermee bedoeld?
- A De scores op IQ-tests lopen steeds minder uiteen.
  - B De scores zijn lager op alle onderdelen van de IQ-test.
  - C Het gemiddelde IQ neemt langzamerhand af.
  - D Het gemiddelde IQ stijgt minder hard dan voorheen.
- 1p 18 Wat is de functie van alinea 8?
Alinea 8
- A geeft een korte samenvatting.
  - B trekt een onverwachte conclusie.
  - C uit een toekomstverwachting.
  - D voegt nieuwe informatie toe.
- 1p 19 Wat is de hoofdgedachte van deze tekst?
- A Er is geen zekerheid over de oorzaken van de toename van IQ-scores.
  - B Intelligentietestscores zeggen erg veel over onze mate van slimheid.
  - C Uitslagen van IQ-tests wereldwijd roepen vragen op voor onderzoekers.
  - D We zijn de afgelopen honderd jaren uiteindelijk niet slimmer geworden.
- 1p 20 Wat is het doel van deze tekst?
- A informeren over het wereldwijd gestaag afzwakkende IQ
  - B informeren over langlopend onderzoek naar stijgend IQ
  - C overtuigen dat een hoog IQ meer omvat dan redeneren
  - D overtuigen dat IQ-scores lastig te interpreteren zijn
- 2p 21 In alinea 1 worden twee vragen gesteld:
- 1 Hoe komt het dat we steeds slimmer worden?
  - 2 Zijn we ook echt intelligenter dan vroeger?
- In welke alinea's komen deze vragen aan de orde? Noteer je antwoord in de uitwerkbijlage.

Tekst 3 Als je taal leuk vindt, doe er dan wat mee!

- 1p 22 Een afbeelding in een advertentie kan verschillende functies hebben.
De afbeelding
- 1 is nodig om de tekst te kunnen begrijpen.
  - 2 ondersteunt de inhoud van de tekst.
  - 3 trekt de aandacht.
  - 4 voegt nieuwe inhoudselementen aan de tekst toe.
- Op deze afbeelding zie je woordmagneten op een koelkast.
Welke twee functies heeft de afbeelding in deze advertentie vooral?
- A 1 en 2
  - B 1 en 3
  - C 2 en 3
  - D 2 en 4
- 1p 23 In de tekst staat: “Toch zijn er ook andere dingen die we kunnen doen: het delen van onze taal.”
→ Citeer het zinsgedeelte waarin wordt uitgelegd op welke manier je onze taal kunt delen.
- 1p 24 Op welke doelgroep richt deze advertentie zich vooral?
op mensen die
- A erg goed in Nederlands zijn en daarin les willen geven
  - B Nederlanders met een taalachterstand willen helpen
  - C nieuwe inwoners van Nederland in nood willen helpen
  - D nieuwkomers in Nederland willen helpen de taal te leren
- 1p 25 Volgens de advertentietekst heeft het werk van een taalvrijwilliger twee voordelen: één voor de taalvrijwilliger zelf en één voor de nieuwe landgenoten.
→ Welk voordeel wordt genoemd voor de taalvrijwilliger en welk voordeel voor de nieuwe landgenoten? Noteer je antwoord in de uitwerkbijlage. Gebruik voor elk voordeel maximaal 10 woorden.
- 1p 26 Wat is het belangrijkste doel van deze advertentie?
lezers
- A aansporen op de website hetbegintmettaal.nl/word-taalcoach te kijken
  - B informeren over allerlei manieren om de wereld te verbeteren
  - C oproepen om zich op te geven als taalvrijwilliger
  - D overtuigen dat de wereld met taal verbeterd kan worden
- 1p 27 Op de afbeelding zie je woordmagneten op een koelkast.
→ Op welke manier maakt de opmaak van de afbeelding duidelijk welke magneten belangrijk zijn voor de boodschap van de advertentie? Vul de zin aan in de uitwerkbijlage.

Tekst 4 Duurzaam leven lukt niet altijd en dat vinden we 'stom'

- 1p 28 De tekst wordt ingeleid door een opmerkelijk verschijnsel te noemen, namelijk de discrepantie tussen iets wel willen maar niet doen.
→ Op welke andere **twee** manieren wordt de tekst ingeleid in de alinea's 1 en 2? Kruis de juiste antwoorden aan in de tabel in de uitwerkbijlage.
- 1p 29 Wat is de belangrijkste boodschap uit het onderzoek van Milieu Centraal, volgens de alinea's 1 en 2?
- A We kunnen nog niet duurzamer leven, omdat er te veel hindernissen zijn.
  - B We vinden vooral dat anderen duurzamer moeten leven, zelf doen we al genoeg.
  - C We wensen een duurzamer leven, maar weigeren ons gedrag aan te passen.
  - D We willen wel duurzamer leven, maar het lukt ons nog niet om te veranderen.
- 1p 30 Wat is de functie van alinea 3?
Alinea 3 noemt vooral
- A gevolgen bij het gestelde in de alinea's 1 en 2.
  - B nadelen van het gestelde in de alinea's 1 en 2.
  - C tegenargumenten bij het gestelde in de alinea's 1 en 2.
  - D verklaringen bij het gestelde in de alinea's 1 en 2.
- 2p 31 "Het kennisniveau lijkt op peil" (regel 56)
→ Welke **twee** andere factoren dragen bij aan gedragsverandering volgens de alinea's 6, 7 en 8? Noteer je antwoord in de uitwerkbijlage. Gebruik per factor maximaal 6 woorden.
- 2p 32 Het is moeilijker om afscheid te nemen van vlees dan van de plastic tasjes, blijkt uit alinea 9.
→ Leg uit hoe dat verschil veroorzaakt wordt. Baseer je antwoord op de alinea's 8, 9 en 10. Vul de zinnen in de uitwerkbijlage aan en gebruik maximaal 15 woorden per zin.
- 1p 33 In alinea 10 staat dat Milieu Centraal met 'een campagne van kleine stapjes' ons gedrag probeert te veranderen.
Waarom kiest Milieu Centraal voor kleine stapjes?
- A omdat bij grote stappen te veel mensen zouden worden overgeslagen
  - B omdat het hebben van grote verwachtingen juist vaak teleurstellend kan uitpakken
  - C omdat kleine, positieve ervaringen kunnen leiden tot verandering op lange termijn
  - D omdat mensen het niet accepteren als in hun persoonlijk leven wordt ingegrepen

- 1p 34 Welk deelonderwerp hebben de alinea's 9 en 10 samen?
- A campagne van kleine stapjes
  - B iedereen veganist
  - C langetermijngedrag
  - D van weerstand tot gewoonte
- 1p 35 Met welk doel lijkt deze tekst te zijn geschreven?
- De tekst lijkt de lezer vooral
- A te adviseren hoe hij uiteindelijk weloverwogen een gezond en duurzaam leven kan leiden.
  - B te adviseren hoe hij zijn weinig duurzame manier van leven aan kan passen aan de eisen van deze tijd.
  - C te informeren over de verschillende mogelijkheden om sociale normen te veranderen.
  - D te informeren over de wens en de moeilijkheid om gewoontes om te buigen naar een duurzame levensstijl.
- 2p 36 Welke **vier** van onderstaande zinnen uit de tekst vormen samen de samenvatting van deze tekst? Noteer de nummers van deze zinnen in de **juiste** volgorde in de uitwerkbijlage.

1	Duurzaam leven, we willen wel, maar we doen het niet. (alinea 1)
2	Marktonderzoeksbureau Motivaction vroeg naar dagelijkse dingen: de vaatwasser op het ecoprogramma zetten, plantaardige melk drinken, plasticafval scheiden, de verwarming 's nachts laag zetten, een boodschappentas meenemen, niet langer dan vijf minuten douchen en vegetarisch eten. (alinea 2)
3	Wat Nederlanders zelf van die discrepantie vinden, verschilt. 40 procent vindt het stom van zichzelf om geen tasje mee te nemen. (alinea 4)
4	Gewoontegedrag veranderen naar gewenst gedrag is moeilijk. (alinea 6)
5	Neem afval scheiden: sommige gemeenten maken dat makkelijker dan andere. (alinea 6)
6	Om gedrag te veranderen heb je kennis nodig, nieuwe normen en een omgeving die een beetje meewerkt. (alinea 8)
7	Met een campagne van kleine stapjes probeert Milieu Centraal, dat burgers adviseert over duurzame keuzes, daarom gedrag te veranderen. (alinea 10)
8	Als je het een dagje doet, zie je dat het kan. Als je het drie maanden doet, wordt het een gewoonte. (alinea 10)

Schrijfofdracht

In de lessen maatschappijleer wordt veel aandacht besteed aan het onderwerp duurzaamheid. Tijdens deze lessen is de tekst 'Duurzaam leven lukt niet altijd en dat vinden we stom' besproken. Uit de bespreking van de tekst blijkt dat veel leerlingen duurzamer leven belangrijk vinden; zij noemen hiervoor meerdere argumenten. In de klas ontstaat wel een discussie over welke manieren nu echt bijdragen tot duurzaam leven. De discussie gaat er ook over hoe makkelijk je je gedrag kunt of wilt aanpassen om duurzamer te leven.

Iedereen in de klas is het erover eens dat de voorbeelden uit de tekst, zoals plasticafval scheiden en de verwarming 's nachts laag zetten, wel echt helpen om duurzamer te leven. De meeste leerlingen vinden het dan ook niet moeilijk om hun gedrag te veranderen op deze punten. Een deel van de klas betwijfelt echter of bijvoorbeeld vegetarisch eten en niet langer dan vijf minuten douchen echt bijdragen aan een duurzamer leven. Deze leerlingen zijn niet van plan hun gedrag te veranderen of vinden het heel moeilijk om dat te doen.

De grote vraag is hoe je je gedrag toch kunt veranderen als je dat moeilijk vindt, maar het wel wilt. Tijdens de discussie in de les komen jullie er niet uit. In de tekst wordt Anne Kluivers genoemd, gedragsdeskundige bij Milieu Centraal. Je docent stelt voor om haar te interviewen over duurzaam leven en gedragsverandering. Dat vinden jullie een goed plan.

Je docent vraagt jou om namens de klas een e-mail aan mevrouw Kluivers te sturen met het verzoek of jij en jouw klasgenoten haar mogen interviewen. In deze e-mail vertel je uitgebreid over de discussie in de klas. Ook vermeld je een argument voor het belang van duurzamer leven dat in de klas tijdens de discussie genoemd is. In de les zijn er verschillende ideeën voor een duurzamer leven voorgesteld. Jij legt twee nieuwe ideeën in je e-mail aan mevrouw Kluivers voor.

Let op: de laatste opdracht van dit examen staat op de volgende pagina.

13p **37 Opdracht:**

Schrijf de e-mail aan mevrouw Anne Kluivers van Milieu Centraal. Een aantal gegevens is al voorgedrukt in de uitwerkbijlage. Vermeld het onderwerp van je e-mail in de onderwerpregel. Gebruik voor je e-mail de gegevens op de vorige bladzijde en eventueel de tekst 'Duurzaam leven lukt niet altijd en dat vinden we stom'. Gegevens die niet in de opdracht staan, moet je zelf bedenken.

Besteed in jouw e-mail aandacht aan de volgende punten:

- de aanleiding om de e-mail te schrijven: de discussie in de klas;
- het verzoek om haar te interviewen;
- jezelf voorstellen met naam, klas en school;
- een korte beschrijving van de inhoud van de discussie;
- de belangrijkste vraag waar de klas mee worstelt;
- een argument waarom duurzamer leven belangrijk is;
- het eerste nieuwe idee van de klas voor een duurzamer leven (dat niet in de opdracht op de vorige bladzijde wordt vermeld);
- het tweede nieuwe idee van de klas voor een duurzamer leven (dat niet in de opdracht op de vorige bladzijde wordt vermeld);
- de vraag om haar mening over deze ideeën te geven tijdens het interview;
- een voorstel voor datum, tijdstip en plaats van het interview;
- een verzoek om een antwoord binnen twee weken.

Sluit je e-mail af met 'Met vriendelijke groet,' en je voor- en achternaam.

Let op: Zorg ervoor dat je tekst minimaal uit 100 woorden bestaat. Bij minder dan 100 woorden krijg je geen punten voor taalgebruik.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.